

Een jaar geleden was Catrinus Veninga een van de eerste zes veehouders die klant werd bij het Voercentrum. Hij levert in de zomer zijn gras aan het voercentrum en koopt een volledig rantsoen terug.

Eigenaren:	Catrinus Veninga
Plaats:	Abbega
Melkquotum:	870.000 kg, waarvan 140.000 wordt verleaset
Veestapel:	80 melk- en kalfkoeien, 60 stuks jongvee
Stalcapaciteit:	125 melkkoeien, 80 stuks jongvee
Oppervlakte:	40 hectare waarvan 30 hectare pacht
Arbeid:	1 vak
Rollend jaargemiddelde:	lft. 4.00 9349 kg melk 4,33% vet 3,53% eiwit
Voerefficiëntie:	1,5 kg melk/kg ds
Krachtvoerbruik:	1 kg per koe per dag
Arbeidsbesparing:	2 uur per dag

Catrinus Veninga: 'Het totale rantsoen inclusief krachtvoer kost ons 9,6 cent per kilo melk'

Efficiënt voeren met voercentrum

Het concept 'voercentrum', waarbij een veehouder zijn ruwvoer verkoopt en een compleet rantsoen terugkoopt, zag in Nederland nog geen jaar geleden het levenslicht. Afgelopen seizoen voerde het Voercentrum 700 koeien, het komend seizoen naar verwachting 4000. Catrinus Veninga heeft inmiddels bijna een jaar ervaring: 'De voerefficiëntie is van 1,2 gestegen naar 1,5.'

tekst **Florus Pellikaan**

Met een rekenmachine en een kostprijberekening in de hand schuift Catrinus Veninga (29) in Abbega aan de keukentafel. Het onderstreept direct de manier waarop hij veel keuzes in zijn bedrijf maakt. 'Natuurlijk speelt mijn gevoel ook een rol, maar ik mag graag berekenen of iets rendabel is. Daarnaast houd ik van uitdaging. Niet iedere dag moet hetzelfde zijn', stelt Veninga, die het bedrijf met op dit moment tachtig melk- en kalfkoeien vier jaar geleden van zijn ouders overnam.

Via Omroep Fryslân kwam Catrinus Veninga begin vorig jaar voor het eerst met het voercentrum in aanraking. 'Op tv was een interview met Klaas Struikma, een van de initiatiefnemers, over het concept "voercentrum", waarbij een veehouder zijn ruwvoer aan het voercentrum levert en een compleet rantsoen terugkoopt. Mijn eerste reactie was dat zoiets nooit rendabel kan zijn. Dat gesleep met gras is toch veel te duur? Maar mijn nieuwsgierigheid zorgde ervoor dat ik op de website van het voercentrum toch de vragenlijst heb ingevuld. Een paar dagen later belden ze al om het voor ons bedrijf door te rekenen.'

Gras niet goed te benutten

Veninga voerde altijd kuilgras met een blokkendoseerwagen, soms aangevuld met wat snijmais of aardappelpersvezel en krachtvoer. De koeien bleven het ge-

hele jaar binnen en in de zomerperiode deed Veninga aan zomerstalvoeren. 'De laatste jaren had ik echter het gevoel dat we de kwaliteit van het gras niet goed konden benutten. De kuiluitslagen waren prima, maar het grasrijke rantsoen konden we niet in balans krijgen en dat ging ten koste van de conditie en de gezondheid van de koeien', stelt Veninga. 'Daardoor zag ik wel wat in een gemengd rantsoen, maar omdat ik helemaal geen machineboer ben, wilde ik niet zelf in een voermengwagen investeren. Daarnaast is de grond hier niet geschikt voor mais, waardoor ik mede door onze intensieve veebezetting al snijmais moest aan-

Tabel 1 – Technische en economische voergetallen voor melkveebedrijf Veninga exclusief arbeidsbesparing (bij een afstand tot het voercentrum van 37 km)

opname tnr	20,6 kg ds
krachtvoeropname	0,95 kg ds
totale voeropname	21,54 kg ds
kg meetmelk/dag	31,88 kg
voerefficiëntie	1,48 kg melk/kg ds
kosten tnr	17 eurocent/kg ds
kosten tnr	10,98 eurocent/kg meetmelk
krachtvoerkosten	0,63 eurocent/kg meetmelk
bruto voerkosten	11,61 eurocent/kg meetmelk
grasverkoop	3 eurocent/kg melkquotum
netto voerkosten	8,61 eurocent/kg meetmelk
transportkosten	1 eurocent/kg meetmelk
totale voerkosten	9,61 eurocent/kg meetmelk

Een zelfrijdende voermengwagen mengt het rantsoen op het voercentrum

Meerdere enkelvoudige krachtvoerders maken onderdeel uit van het rantsoen

In een logboek worden alle gewichten bij zowel het laden van de voermengwagen als het lossen van voerdoseerwagens genoteerd

Op termijn zal door een stationaire menger en een transportband overladen niet meer nodig zijn

De voermengwagen lost het rantsoen in een sleufsilos om het daarna in een voerdoseerwagen te laden en naar de veehouders te brengen

Per voerdoseerwagen verlaat het rantsoen het voercentrum richting de veehouders

kopen. Het voercentrum sluit op deze punten heel mooi aan bij mijn bedrijfs-situatie en wensen.'

Op basis van actuele technische en economische kengetallen maakte het voercentrum een berekening voor het bedrijf van Veninga. Alle kosten en baten, zoals afschrijving en onderhoud van machines, besparing op diesel en kuilplastic en het transport van het ruwvoer, werden in de berekening meegenomen. 'Inclusief arbeid zorgde dat voor een verwachte besparing van drie eurocent per liter melk en exclusief arbeid voor één eurocent lagere kosten. Maar de berekening was grotendeels op aannames gebaseerd, omdat er nog geen ervaring was met de Nederlandse omstandigheden.'

Veninga vroeg ook diverse adviseurs naar hun mening. 'Meerderden schopten ertegenaan en veehouders in de omgeving deden hetzelfde. De gedachtegang van veel collega's was "mijn eigen gras is het beste en dan moet ik dat van een ander voeren?"'

Binnen het concept levert de veehouder zijn ruwvoer op het voercentrum af en betaalt hij ook het transport naar het

voercentrum toe. 'De huidige afstand van mijn bedrijf tot het voercentrum in Leeuwarden is met 37 kilometer eigenlijk te groot. Daarom heb ik het afgelopen winterseizoen veehouders uit de buurt uitgenodigd om op ons bedrijf te komen kijken. Ik heb ze alle technische en financiële cijfers én de koeien laten zien', vertelt Veninga. 'Zoals het nu lijkt heeft het voercentrum met ingang van het nieuwe seizoen er hier in de buurt bijna twintig veehouders bij, waardoor er hoogstwaarschijnlijk een nieuw voercentrum komt in Wolsum, hier vier kilometer bij ons bedrijf vandaan. Het financiële voordeel wordt voor ons daardoor nog groter.'

Eén kilo brok per dag

De eerste keer inkuilen volgens het nieuwe concept bestempelt Veninga als 'gek'. 'Na het wiersen was ik klaar. Ik hoefde geen kuil meer open te maken, geen zandzakken meer te sjouwen en het gras verliet het erf. Natuurlijk zijn dat de voordelen van het systeem, maar het geeft wel een gek gevoel. Dat zijn ook tegenwerpingen die ik nu vaak hoor. Vee-

houders geloven inmiddels vaak wel in het concept, maar ze kunnen het voeren en het ruwvoer niet uit handen geven.'

Op 10 augustus begon Veninga met het voeren van het tmr-rantsoen van het voercentrum, eerst nog in combinatie met zomerstalvoeren, maar vanaf eind september volledig. 'Van het begin af aan steeg het eiwit. Het gemiddelde eiwitgehalte van de laatste maanden ligt circa 0,10 procent hoger dan vorig jaar. De melkproductie is gelijk gebleven, maar wel veel constanter dan voorheen toen de productie meer pieken en dalen vertoonde.' Het rollend jaargemiddelde ligt momenteel op 9349 kg melk, 4,33% vet en 3,53% eiwit. De huidige dagproductie ligt op 30,2 liter melk met 4,48% vet en 3,62% eiwit.

Naast de plus in eiwit is Veninga vooral erg tevreden over de verbeterde gezondheid van het koppel. 'Vorig jaar lag het geometrisch celgetal op 150 en hadden we in een jaar tijd 28 mastitisgevallen inclusief herhalingsgevallen. Na vijf maanden tmr is het geometrisch celgetal 67 en hebben we in totaal vier mastitisgevallen gehad. Ook klauwbevangen-

Klaas Struiksma: 'Aanvragen uit het hele land stromen binnen'

Op het voercentrum in Leeuwarden zet Klaas Struiksma uiteen hoe het concept 'voercentrum', waarbij een veehouder in de zomer zijn ruwvoer aan het voercentrum verkoopt en een compleet rantsoen terugkoopt, zich in sneltreinvaart ontwikkelt. Hij is samen met Siebren Mulder en Camiel Hoogland eigenaar van het Voercentrum. Mulder pikte het idee op in Israël. 'We zijn het concept voor Nederlandse omstandigheden gaan doorrekenen en dat leek erg perspectiefvol', vertelt Struiksma. 'Begin 2010 hebben we voor ons projectplan subsidie gekregen en tussen januari en mei hebben we zes melkveehouders gevonden die wilden deelnemen. In die periode hebben we ook de vergunningen geregeld en sleufsilos gelegd op het bedrijf van Hoogland BV. In de afgelopen winter hebben we met de resultaten van de eerste zes bedrijven weer veel acquisitie gedaan en het komende seizoen komen we waarschijnlijk op veertig bedrijven uit met in totaal 4000 koeien.'

Het voercentrum in Leeuwarden is daarvoor vol en binnenkort wordt hoogstwaarschijnlijk een tweede voercentrum in Wolsum geopend. 'Aanvragen van veehouders en loonwerkers vanuit het hele land stromen binnen. We zijn daarom

bezig om een soort franchiseconcept te ontwikkelen. Het ideaalplaatje voor dit concept is 3000 koeien per voercentrum met een maximale afstand van de bedrijven tot het voercentrum van 10 kilometer. Er zijn genoeg gebieden in Nederland die hieraan voldoen.'

Op dit moment wordt het rantsoen op het voercentrum gemengd met een zelfrijdende voermengwagen. Vervolgens wordt het met een voerdoseerwagen naar de bedrijven gebracht. 'Op korte termijn willen we naar een stationaire menger op het voercentrum en een vrachtwagen die het rantsoen naar de veehouders brengt.'

Volgens Struiksma, die inmiddels voor meer dan honderd bedrijven het concept heeft doorgerekend, levert het voercentrum voor negentig procent van de bedrijven een financieel voordeel op van tussen de 0,5 en 3 eurocent per liter melk. 'Ons concept staat of valt met de kwaliteit van het ruwvoer. Daarom stellen we eisen aan de onkruidbestrijding en adviseer we bij de bemesting. Door het ruwvoer uit te betalen op kwaliteit, stimuleren we optimaal graslandmanagement. Voor de veehouder is dit nu ook weer een opbrengstenpost in plaats van een kostenpost.'

De gehele keten van het Voercentrum is GMP-erkend, inclusief de deelnemende veehouders die daarvoor een graslandkalender nauwkeurig moeten bijhouden. 'Met deze erkenning zijn we uniek en misschien kunnen we de volledige traceerbaarheid op termijn wel tot waarde brengen. Ook willen we zo veel mogelijk producten uit Noordwest-Europa in het rantsoen gebruiken. Komend jaar gaan we 150 hectare inzaaien met eiwitrijke producten om soja in het rantsoen te vervangen', vertelt Struiksma. 'Uit een studentenonderzoek is daarnaast gebleken dat bij een maximale afstand tussen bedrijven en het voercentrum van 15 kilometer dit concept een vijftien procent lagere CO₂-uitstoot geeft ten opzichte van het traditionele systeem.'

Spanbanden en waterslangen zorgen voor een optimaal inkuilmanagement

Zeven dagen per week brengt het voercentrum vers voer

Op ieder bedrijf staan enkele balen met het gemengde rantsoen voor het geval van calamiteiten

Vanwege parabestrijding krijgen de kalveren alleen gras van eigen land

Het gemengde rantsoen bestaat uit elf producten

heid komt niet meer voor, waardoor we veel minder kreupele koeien hebben', vertelt Veninga, die hiervoor wel een verklaring heeft. 'Eerder moesten we het altijd doen met het voer dat voorhanden was en had dat te weinig structuur of te veel eiwit, dan was dat niet altijd goed voor de gezondheid van de koeien. Nu voeren we een optimaal rantsoen. Dat bevordert niet alleen de gezondheid, maar ook de voerefficiëntie, die van 1,2 naar 1,5 kilo meetmelk per kilo droge stof is gestegen.'

Het rantsoen dat de koeien op dit moment krijgen, is een compleet elfgangenmenu met producten die het voercentrum kiest op basis van prijs en de behoefte binnen het rantsoen. Iedere twee weken wordt het drogestofgehalte van het rantsoen bepaald en iedere twee tot drie weken wordt er ook een nieuw monster van de kuil genomen. Het rantsoen is, behalve dat van een robotbedrijf, voor alle melkveebedrijven hetzelfde (zie kader ingrediënten).

Verplichte onkruidbestrijding

Veninga vult het basISRantsoen, waarvan de koeien 20,6 kilogram droge stof opnemen, aan met gemiddeld per koe slechts één kilo brok per dag. 'We kunnen nu met zo weinig brok toe, omdat het rantsoen in balans is en de kwaliteit niets te wensen overlaat. Broei en schimmel komen beslist niet voor en ik hoef nauwelijks restvoer op te ruimen. We accepteren als veehouders een beetje broei in de kuil, maar het kwaliteitsverlies en het effect van schimmels op de diergezondheid zijn veel groter dan wij denken.'

Het voercentrum voorkomt broei door een grote voersnelheid, zorgvuldig inkuilmanagement met gebruik van waterslangen en spanbanden. Ook zijn de veehouders verplicht om het toevoegmiddel Bonsilage te gebruiken.

Ingrediënten (kg ds)

6,1 kg kuilgras (eerste snede)
3,9 kg kuilgras (derde en vierde snede)
3,9 kg snijmais
1,1 kg corngold
2,0 kg tarwemeel
1,6 kg griespellets
0,6 kg tarwegistconcentraat
0,7 kg sojaschroot
0,4 kg raapschroot
0,4 kg geplette gerst
0,4 kg gedorst hooi
mineralen en krijt

Het jongvee wordt één keer in de vier dagen gevoerd en zelfs op de laatste dag is het voer nog volledig koud.

Om de kwaliteit van het ruwvoer te garanderen stelt het voercentrum nog meer eisen. 'Bij de intake beoordeelt een teeltdeskundige je grasland en indien nodig krijg je een bindend advies voor onkruidbestrijding. Voer je dat niet uit, dan kun je geen klant worden. Ook adviseert de teeltdeskundige bij het opstellen van het bemestingsadvies', vertelt Veninga. 'Ondanks dat de uitbetaling van het geleverde ruwvoer inmiddels via een kwaliteitsstaffel gebeurt, vind ik dat het goede ruwvoer nog meer beloond moet worden. Dit betaalt zich in de winterperiode altijd terug. Daarnaast denk ik dat op termijn ook de sociale controle een rol gaat spelen, want op overzichten zien wij precies welke kwaliteit ruwvoer iemand aflevert.'

Om het verslepen van ziekten te voorkomen, stelt het voercentrum ook de eis dat het erf en de voergang inclusief een eventuele oversteekplaats schoon en vrij van mest zijn. 'Daarnaast zou ik nog graag hebben dat er een ontsmettingsstelsel in de wielbakken van de voercombinatie wordt gemaakt, zodat de wielen voor en na ieder bezoek ontsmet kunnen worden', vertelt Veninga. Volgens het voercentrum staat dit ook als een van de verbeteringen voor het komende jaar op de agenda.

Om de insleep van para-tbc te voorkomen, voert Veninga het jongvee tot een jaar op dit moment nog kuilbalen van eigen land. Ook liggen er op alle bedrijven die deelnemen een aantal gewikkelde balen met het gemengde rantsoen klaar voor het geval er materiaalpech is of er een ziekte als mkz uitbreekt.

Land niet rendabel

Veninga is bijzonder ingenomen met het grote aantal kengetallen dat voeren via het voercentrum oplevert. 'In de oude situatie wist ik bijvoorbeeld de grasopbrengst en de voerefficiëntie niet. Nu hebben we deze cijfers wel en kunnen we als collega's onderling vergelijken. Ook andere kengetallen op het bedrijf zijn beter vergelijkbaar omdat het rantsoen nu overal hetzelfde is.'

'Door deelname aan het voercentrum splits je het bedrijf eigenlijk in tweeën: een grondbedrijf en een melkproductiebedrijf', stelt Veninga. 'Dan zie je meteen dat grond niet rendabel is. Wij realiseren door regelmatige graslandvernieuwing en het injecteren van vloeibare kunstmest voor de eerste twee sneden

een drogestofopbrengst van 14 ton gras. Wanneer je dit vermenigvuldigt met de in het afgelopen jaar gehanteerde marktwaarde van acht eurocent per kilo droge stof, brengt een hectare ruim 1100 euro op. Koop je hier momenteel een hectare land, dan betaal je alleen aan rente al 2000 euro en dan los je nog niet af.'

Richting de toekomst wil Veninga graag een schaa sprong maken en hij zit nu in dubio of hij dit met of zonder land moet doen. 'Het verstand zegt dat land niet rendabel is en voor het voercentrum is het geen probleem als er hier een aantal intensieve bedrijven zijn. Er zijn namelijk ook genoeg extensieve bedrijven in Friesland die via het voercentrum een goede mogelijkheid hebben om het extra ruwvoer tot waarde te brengen.'

Veninga heeft de financiële gevolgen van de deelname aan het voercentrum direct paraat (zie tabel 1). 'Voor het ruwvoer betalen we in de winter dezelfde prijs als de marktconforme waarde waarvoor we het in de zomer aan het voercentrum hebben geleverd. Inclusief een aantal cent voor de dienst die het voercentrum levert, komen de kosten per kilogram droge stof op 17 eurocent. De grasopbrengsten zijn voor ons bedrijf drie eurocent per kilo quotum. Het totale rantsoen inclusief krachtvoer en voor het voerhek afgeleverd, kost ons slechts 9,6 eurocent per kilo melk en dan zet ik de arbeidsbesparing nog niet op waarde.'

Arbeidsbesparing 2 uur per dag

De transportkosten vallen volgens Veninga ondanks de huidige 37 kilometer tot het voercentrum erg mee. Tijdens de eerste snede laadde een vrachtwagencombinatie drie hectare gras bij een gemiddelde drogestofopbrengst van 4700 kilogram droge stof per hectare. Met een uurtarief van 60 euro en een tijdsbestek van twee uur per vracht kwamen de transportkosten in 2010 op 1 eurocent per kilo. Veninga verwacht dat deze kosten volgend jaar halveren als het voercentrum op vier kilometer afstand staat.

Ook van de arbeidsbesparing heeft Veninga kengetallen. 'Gemiddeld over de zomer en winter gerekend bespaar ik twee uur arbeid per dag doordat ik bijvoorbeeld niet hoeft te voeren en geen kuil hoeft open en dicht te maken. Dat komt neer op 14 uur per week en als je dat op waarde zet, is het voordeel van dit systeem nog veel groter', vertelt Veninga, die aangeeft helemaal overtuigd te zijn van het concept. 'Ik ga het arbeidsvoordeel tot waarde brengen door schaalvergroting.'